

Sygnatura akt XIII C 12/15/3

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 25 lutego 2016 r.

Sąd Okręgowy w Poznaniu Ośrodek (...) w L. XIII Wydział Cywilny z siedzibą w L. **w następującym składzie:**

Przewodniczący: SSO Michał Kuczkowski

Protokolant:sekr. sąd. Agnieszka Markowska

po rozpoznaniu w dniu 11 lutego 2016 r. w L.

na rozprawie

sprawy z powództwa K. D. i T. D. (1)

przeciwko P. D. (1) i M. D.

- o rozwiązanie umowy dożywocia

1. Powództwa oddała.

2. Zasądza od powodów solidarnie na rzecz pozwanych solidarnych kwotę 7.217zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego.

SSO Michał Kuczkowski

XIII C 12/15 UZASADNIENIE

Powodowie K. D. i T. D. (1) pozwem z dnia 30 grudnia 2016 r. wnieśli o:

1. rozwiązanie umowy dożywocia zawartej pomiędzy powodami a pozwanym P. D. (1) w dniu 25 stycznia 1996 r. zawartej przed notariuszem M. R. (1) w Kancelarii Notarialnej w G. ul. (...) Repertorium A nr (...),

2. ustalenie nieważności umowy darowizny z dnia 28 listopada 2014 r. dotyczącej nieruchomości rolnych przekazanych umową dożywocia P. D. (1) przez powodów, zawartej pomiędzy pozwanymi P. D. (1) i jego żoną M. D. aktem notarialnym przed notariuszem M. R. (2) A nr (...) – jako sprzecznej z zasadami współżycia społecznego i zmierzającej do zniweczenia skutków prawomocnego wyroku Sądu Okręgowego w Poznaniu Ośrodek (...) w L. z dnia 7 lutego 2013 r. wydanego w sprawie XIII C (...).

Pozwani P. D. (1) i M. D. wnieśli o oddalenie powództw.

Sąd ustalił następujący stan faktyczny:

W dniu 25 stycznia 1996 r. pomiędzy powodami, a pozwanym P. D. (1) doszło do zawarcia umowy dożywocia, mocą której powodowie przenieśli własność gospodarstwa rolnego położonego w Z. składającego się z działek (...) o łącznej powierzchni 12,70 ha dla której Sąd Rejonowy w G.prowadzi księgę wieczystą (...). W umowie dożywocia P. D. (1) zobowiązał się przyjmując swoich rodziców K. D. i T. D. (1) jako domowników, zapewnić im dożywotnie utrzymanie i dostarczać im wyżywienia, światła, opału, ubrania oraz mieszkania polegającego na prawie korzystania z jednego pokoju położonego po prawej stronie od wejścia, wspólnej kuchni i łazienki z prawem swobodnego poruszania się po obejściu przedmiotowej nieruchomości, swobodnego przyjmowania gości, a także zapewnić im odpowiednią pomoc i pielęgnowanie w chorobie oraz sprawić im własnym kosztem pogrzeb odpowiadający miejscowym zwyczajom.

W chwili zawarcia umowy dożywocia pozwany P. D. (1) był kawalerem i miał 24 lata. Od tego czasu pozwany P. D. (1) prowadził gospodarstwo rolne, a powodowie, w szczególności powód pomagali mu w pracach związanych z prowadzeniem gospodarstwa rolnego, także powód oraz pozwany wspólnie decydowali o przeznaczeniu dochodów, które przynosiło gospodarstwo rolne. Stosunki pomiędzy powodami, a pozwanym układały się bardzo dobrze do czasu zawarcia związku małżeńskiego przez pozwanego P. D. (1) z pozwaną M. D..

W niedługim czasie po zawarciu przez pozwanych związku małżeńskiego powodowie przekazali gospodarstwo rolne synowi z sposób fizyczny czyli oddali mu pieniądze potrzebne go gospodarowania i prawo podejmowania decyzji gospodarczych. Przekazali mu też inwentarz żywy i martwy. Jednak nadal służyli pomocą przy pracach w gospodarstwie. Strony zamieszkiwały razem i początkowo prowadziły wspólne gospodarstwo domowe. Później pozwani około roku 2007 urządzili sobie mieszkanie na górze domu i mieli oddzielną kuchnię. Powodowie przez cały czas, bez żadnych przeszkód korzystali z mieszkania na dole składającego się z trzech pokoi, kuchni i łazienki. Wtedy powódka K. D. pobierała od P. D. (1) pieniądze na codzienne zakupy spożywcze, a później przygotowywała listę zakupów obejmującą podstawowe produkty spożywcze i pozwany P. D. (1) kupował jej te produkty. Pozwany wywiązywał się z obowiązku dostarczania produktów żywnościowych powodom do lata 2010.

Konflikt między stronami narastał stopniowo od roku 2002. W 2005 roku podczas Dnia Matki powód T. D. (1) zwrócił uwagę pozwanej M. D., by nie brała urlopu lecz pozostawiła go na żniwa. Pozwana odpowiedziała powodowi emocjonalnie. Powód T. D. nazwał pozwaną „gównem” nie zapanował nad emocjami, chciał przewrócić stół. Powód w trakcie tego zajścia chciał uderzyć pozwaną, ale został powstrzymany przez P. D. (2). Powód z taką siłą zamachnął się na pozwaną, iż w wyniku złapania go za rękę przez syna P. D. (2) doznał uszkodzenia obojczyka i barku.

Po tym zdarzeniu strony przestały ze sobą rozmawiać. Powódka K. D. napluła synowej w twarz. Powodowie poniżali też M. D. wobec jej męża.

Gdy pozwana w związku z wykonywaną pracą obowiązana była do uczestnictwa w szkoleniach organizowanych w W., to po jej powrocie powódka oczerniała ją mówiąc, iż pozwana „była się kurwić”.

Sytuacja pomiędzy powódką, a pozwaną stawała się coraz gorsza, obie w trakcie kłótni wyzywały się wulgarnymi słowami, a także szarpały i ciągnęły za włosy.

Powodowie używali wobec pozwanej słów takich jak „pizda”, „kurwa”, „suka”, a pozwana mówiła do powódki, że jest „debilką”, „czarownicą”, „wiedźmą”, „kurwą”, „pizdą”, a do powoda powiedziała „ty stary chuju” i napluła mu w twarz.

Pozwany P. D. (1) nigdy nie używał wulgarnych słów w stosunku do powodów.

Z uwagi na ciągle pogarszającą się sytuację pomiędzy powodami, a pozwaną, pozwani stwierdzili, iż strony nie mogą pozostawać ze sobą w bezpośredniej styczności.

Z uwagi na powyższe pozwani zaciągnęli kredyt i kupili dom jednorodzinny położony w miejscowości K., nie informując powodów o powyższym.

Pozwany P. D. (1) w dniu 18 lutego 2011 r. darował swojej żonie M. D. nieruchomości rolne składającego się z działek (...) o łącznej powierzchni 12,70 ha dla której Sąd Rejonowy w G. prowadzi księgę wieczystą (...). Pozwani utrzymywali fakt tej czynności, w tajemnicy przed powodami.

Zimą 2011 roku pozwani sprzedali cały inwentarz żywy gospodarstwa, a pieniądze przeznaczyli na wyposażenie nowego domu i zakup samochodu. Wyprowadzili się do K.. Sprzedaż inwentarza żywego z gospodarstwa odbyła się w tajemnicy, nocą i podczas nieobecności T. D. (1), który był w sanatorium.

Pozwana M. D. podjęła pracę w firmie (...) SA, a pozwany P. D. (1) w Z.we W..

Przed wyprowadzeniem się P. D. (1) wystąpił do (...) o przeniesienie numeru telefonu stacjonarnego z G. do K.. Pozwany nie powiadomił o tym fakcie powodów. Powód T. D. zwrócił się o wyjaśnienie sprawy i z (...) otrzymał kopię pisma pozwanego (k. 72 -76). Powód stwierdził, że pozwany podrobił jego podpis na oświadczeniu abonenta o przekazaniu stacji telefonicznej.

Pozwana M. D. nigdy nie pracowała w gospodarstwie rolnym, nigdy nie chciała w nim pracować, jedną z przyczyn konfliktu było właśnie to, że pozwana całkowicie sprzeciwiała się jakiegokolwiek ingerencji powodów w sprawy jej pracy i jej czasu wolnego. Pozwana nie ma kwalifikacji do prowadzenia gospodarstwa rolnego.

Powód T. D. (1) korzystał z miejsc sanatoryjnych jakie miała do dyspozycji Spółdzielnia (...) w G.. W roku 2010 chciał ponownie pojechać do sanatorium pozwani udaremnili plan powoda zgłaszając spółdzielni swój brak zgody.

Przed zawarciem umowy darowizny pozwany P. D. (1) prowadził w gospodarstwie hodowlę krów mlecznych, a także trzody chlewnej.

Po zawarciu umowy darowizny w gospodarstwie jest prowadzona wyłącznie produkcja roślinna i zajmuje się tym w czasie wolnym od pracy zawodowej pozwany P. D. (1). Pozwany w sposób prawidłowy uprawie ziemie, dba o jej rekultywację i planowo dokonuje obsiewów.

Aktualnie pozwani kupują powodom opał, opłacają podatki od nieruchomości, ubezpieczenie, płacą za prąd i wodę., a także opłacają wywóz szamba.

Dnia 24 października 2012 r. M. B. prowadzący Zakład (...) w D. sporządził protokół nr (...) z rocznej kontroli przewodów kominowych w którym zalecił zamontowanie systemu kominowego z blachy kwaso i żaroodpornej do przewodu kominowego-dymowego.

W dniu 18 grudnia 2012 r. Powiatowy Inspektor Nadzoru Budowlanego w G. wydał decyzję nr (...).48.2012, mocą której nakazał pozwanej M. D.:

- a) wykonanie skutecznego nawiewu w pomieszczeniu piwnicznym kotłowni zgodnie z zaleceniami kominiarskimi z dnia 16 listopada 2012 r.,
- b) usunięcie suchej zabudowy ścian (płyt gipsowo-kartonowych) komina na poddaszu,
- c) likwidację zaprawą naprawczą zarysowania komina na poziomie parteru.

Powyższe prace winny być wykonane do dnia 28 lutego 2013 r.

W dniu 30 stycznia 2012 r. pozwana M. D. wpłaciła na rzecz powodów kwotę 2000 zł na ich bieżące utrzymanie w czasie od marca 2011 r. do grudnia 2011 r. W dniu 19 grudnia 2012 r. pozwana wpłaciła na rzecz powodów 1000 zł.

Wyrokiem z dnia 7 lutego 2013 r. wydanym w sprawie XIII C (...) Sąd Okręgowy w Poznaniu Ośrodek (...) w L. ustalił, iż umowa darowizny z dnia 18 lutego 2011 r. zawarta pomiędzy pozwanym P. D. (1) i M. D. jest nieważna.

Na skutek apelacji pozwanych Sąd Apelacyjny w Poznaniu wyrokiem z dnia 10 września 2013 r. wydanym w sprawie I ACa (...) oddalił apelację.

Dowód: zeznania powódki K. D. (k.370 w zw. z k. 181),

zeznania powoda T. D. (1) (k.370 w zw. z k.181),

zeznania pozwanego P. D. (1) (k.370 w zw. z k.181),

zeznania pozwanej M. D. (k.370 w zw. z k. 181),

zeznania świadka M. M. (1) (k.207),

zeznania świadka P. D. (2) (k.207),

zeznania świadka J. G. (k.207),

zeznania świadka M. J. (k.207),

zeznania świadka A. K. (k.207),

zeznania świadka R. M. (k.207),

zeznania świadka M. M. (2) (k.207),

zeznania świadka H. S. (k.279),

zeznania świadka W. D. (k.279),

umowa dożywocia z dnia 25 stycznia 1996 r.(k. 13-18)

pismo (k. 78),

pismo (...) (k. 58-59)

protokół z przeglądu przewodów kominowych z dnia 24.10.12 r. (k.63)

umowa o przejęcie praw i obowiązków (60),

decyzja (...) (k.231-232),

kopia przekazu pieniędzy (k. 230, 308, akt XIII C (...))

sprawozdania z wywiadu środowiskowego (k.56-57),

wyrok z dnia 7.02.13 r. (K.317 akt XIII C (...)),

wyrok Sadu Apelacyjnego (k.403 akt. XIII C (...)).

Dnia 28 listopada 2014 r. pozwany P. D. (1) darował pozwanej M. D. prawo własności nieruchomości położonej w Z. odnośnie działek gruntu nr (...) zapisanej w księdze wieczystej KW nr (...) prowadzonej przez Wydział Ksiąg Wieczystych Sądu Rejonowego w G.. Umowa została zawarta w formie aktu notarialnego zawartego przed Notariuszem M. S. w Kancelarii Notarialnej w O. przy ul. (...) zarejestrowana w Repertorium A nr (...).

Wobec zawarcia powyższej umowy darowizny we władaniu pozwanego P. D. (1)z tytułu zawartej z powodami umowy o dożywocie pozostała własność nieruchomości położonej w Z.odnośnie działek gruntu nr (...)o powierzchni 1,04 ha zapisanej w księdze wieczystej KW nr (...)prowadzonej przez Wydział Ksiąg Wieczystych Sądu Rejonowego w G.stanowiącej tzw. siedlisko.

Powódka K. D. otrzymuje emeryturę w kwocie 882,23 zł. Powódka już wcześniej leczona była z powodu zwyrodnienia stawów kolanowych i biodrowych. Powódka w dniu 31 marca 2014 r. doznała złamania podkątarsowego i podproteżowego kości udowej prawej. O wypadku powódki pozwany został poinformowany przez swego brata P. D. (2) i następnego dnia udał się do szpitala w G.. Po przyjeździe do G. okazało się, iż powódka została przewieziona do szpitala w P.. Pozwany nie odwiedził powódki w trakcie jej pobytu w szpitalu w P.. Powódka decyzją (...) do sprawa Orzekania o Niepełnosprawności z dnia 15 września 2014 r. zaliczona została do osób z umiarkowanym stopniem niepełnosprawności. Z decyzji wynika, iż powódka nie wymaga konieczności stałej lub długotrwałej opieki lub pomocy

innej osoby w związku ze znacznie ograniczoną możliwością samodzielnej egzystencji. Powódce w codziennych czynnościach pomaga H. S., która przyjeżdża do powodów 2-3 razy w tygodniu. H. S. pomaga w sprzątanii domu, myje oka, podłogi, pomaga w przygotowaniu obiadu. H. S. pomaga także powódce umyć się. Pomaga także w uprawianiu ogródka, przy hodowli kur i gołębi. Za wykonana pracę H. S. otrzymuje od dzieci powodów W. D. i M. M. (3) jajka oraz wyroby mięsne z tytułu tzw. „świniobicia”.

Powód T. D. (1) jest leczony z powodu choroby niedokrwiennej serca, arytmii, przerostu prostaty, nerwicy oraz zwyrodnienia kręgosłupa. Decyzją (...) do sprawa Orzekania o Niepełnosprawności z dnia 9 grudnia 2013 r. powód zaliczony został do osób z lekkim stopniem niepełnosprawności. Z decyzji wynika, iż powód nie wymaga konieczności stałej lub długotrwałej opieki lub pomocy innej osoby w związku ze znacznie ograniczoną możliwością samodzielnej egzystencji.

Na wizyty lekarskie do lekarzy, których gabinety znajdują się w okolicach miejsca zamieszkania powodów, powodowie jeżdżą wspólnie, a samochodem kieruje powód. Jeżeli istnieje konieczność odbycia wizyty u lekarza w miejscowości już znacznie oddalonej od miejsca zamieszkania powodów m.in. do P. i L., wtedy powodowie korzystają z pomocy swych dzieci P. D. (2) i M. M. (1).

Powodowie od chwili gdy stosunki pomiędzy stronami uległy znacznemu pogorszeniu nigdy nie zwracali się do pozwanego lub pozwanej z konkretną prośbą by w określonym dniu i o określonej godzinie pozwani zawieźli któregokolwiek z powodów na wizytę lekarską. Powodowie poza ogólnymi wezwaniemii pozwanego do realizacji ich uprawnień wynikających z umowy dożywocia nie zwracali się do pozwanego by ten zrealizował i zakupił dla nich przepisane przez lekarzy leki.

Powodowie nigdy nie zwracali się do pozwanych by pozwani kupili im jakiegokolwiek ubrania.

Gdy strony wspólnie zamieszkiwały pozwani z dochodów uzyskanych z prowadzonego gospodarstwa rolnego przeprowadzali remonty domu, w którym zamieszkiwali wspólnie z powodami. Wiele remontów związanych przede wszystkim z wykonywaniem prac malarskich była wykonywana przez syna powodów W. D., lecz za wykonane prace W. D. otrzymywał od pozwanych wynagrodzenie.

W ostatnim czasie powodowie zaczęli rozmawiać z pozwanym gdy ten przyjeżdżał do G. by pracować w gospodarstwie rolnym. W okresie wakacyjnym do powodów przyjeżdżają małoletnie dzieci pozwanych, które spędzają z dziadkami wakacje.

Dnia 14 stycznia 2016 r. Powiatowy Inspektor Nadzoru Budowlanego sporządził protokół nr (...) kontroli obiektu budowlanego, w której stwierdził, iż obowiązki nałożone decyzją z dnia 18 grudnia 2012 r. zostały wykonane oraz nie stwierdzono zagrożenia bezpieczeństwa ludzi i mienia.

W przypadku rozwiązanie umowy dożywocia syn powodów W. D. jest gotów zamieszkać z rodzicami i opiekować się nimi.

Pozwany prowadzi produkcję o profilu roślinnym, a prowadzone przez niego gospodarstwo rolne charakteryzuje się wysoką kulturą rolną. Uprawiane przez pozwanego ziemie są zadbane i pozwany w odpowiednim czasie wykonuje wszystkie prace agrotechniczne.

Dowód:

- zeznania powódki K. D. (k.370 w zw. z k. 181),
- zeznania powoda T. D. (1) (k.370 w zw. z k.181),
- zeznania pozwanego P. D. (1) (k.370 w zw. z k.181),

- zeznania pozwanej M. D. (k.370 w zw. z k. 181),
- zeznania świadka M. M. (1) (k.207),
- zeznania świadka P. D. (2) (k.207),
- zeznania świadka H. S. (k.279),
- zeznania świadka W. D. (k.279),
- umowa darowizny z dnia 28.11.14 r. (k.243246),
- odpis księgi wieczystej (...) (k.18-19),
- odpis księgi wieczystej (...) (k.20-21),
- protokół (...) nr (...) (k.286),
- decyzja KRUS z 15.03.14 r. (k.68),
- decyzja KRUS z 15.03.14 r. (k.67),
- orzeczenie z dnia 15.09.14 r. (k.22),
- zaświadczenia lekarskie dotyczące stanu zdrowia powódki (k.25, 29, 30-38),
- decyzja z 9.12.13 r. (k.24),
- pismo nadane przez powoda w dniu 8.04.14 r. (k.267),
- zaświadczenia lekarskie dotyczące stanu zdrowia powoda (k.25, 26-29, 39, 41-46),
- zdjęcia domu mieszkalnego, w którym zamieszkują powodowie przedłożonych przez pozwanych (k.294-313),
- zdjęcia budynków wchodzących w skład gospodarstwa rolnego przedłożonych przez powodów (k.358).

Sąd zważył co następuje.

Jeśli chodzi o stan faktyczny obrazujący wzajemne relacje stron do dnia 10 września 2013 r., a więc do dnia wydania wyroku przez Sąd Apelacyjny w Poznaniu w sprawie I ACa (...), którym oddalona została apelacja pozwanych od wyroku tutejszego Sądu z dnia 7 lutego 2013 r. wydanego w sprawie XIII C (...), to uznać należy, iż jest on tożsamy ze stanem faktycznym ustalonym w ramach postępowania toczącego się pod sygn. XIII C (...) co wynika wprost z uzasadnienia wyroku Sądu Apelacyjnego, w którym to Sąd Apelacyjny w całości podzielił ustalenia faktyczne Sądu I instancji i przyjął je jako własne, co czyni także Sąd rozpoznający niniejszą sprawę.

Jeżeli chodzi o wzajemne stosunki stron po tym okresie to Sąd dał wiarę zeznaniom stron i świadków albowiem zeznania te w sposób zbieżny przedstawiają zebrany w sprawie materiał dowodowy, a nadto ich treść wynika bezpośrednio z dokumentów urzędowych w postaci aktu notarialnego i odpisów ksiąg wieczystych, które w toku niniejszego procesu nie były kwestionowane przez strony.

W ocenie sądu dokumentacja fotograficzna przedstawiona przez pozwanych, a dokumentująca przeprowadzane remonty w pełni obrazuje rodzaj prac wykonywanych przez pozwanych. Każde zdjęcie jest dokładnie opisane i przedstawia konkretne pomieszczenia domu Z dokumentacji tej wynika, iż na przestrzeni lat dokonywane były remonty kuchni, przedpokoju na parterze, osadzenia drzwi, schodów, a w porównaniu ze zdjęciami pochodzącymi z przeszłości widoczne są dokonane zmiany.

Trudno Sądowi odnieść się do zdjęć przedłożonych przez powodów albowiem nie są one opisane i nie wynika z nich jakich pomieszczeń dotyczą. Jednak wskazać należy, iż ze zdjęć na kartach 342, 353-356 wynika, iż stan pomieszczeń mieszkalnych przedstawionych na tych zdjęciach nie budzi żadnych zastrzeżeń.

Zgodnie z art. 913§1 k.c. jeżeli z jakichkolwiek powodów wytworzą się między dożywotnikiem a zobowiązanym takie stosunki, że nie można wymagać od stron by pozostawały nadal w bezpośredniej ze sobą styczności, sąd na żądanie jednej ze stron zmieni wszystkie lub niektóre uprawnienia objęte treścią prawa dożywocia na dożywotnią rentę odpowiadającą wartości tych uprawnień.

§2 powyższego artykułu przewiduje, że w wypadkach wyjątkowych sąd może na żądanie zobowiązanego lub dożywotnika, jeżeli dożywotnik jest zbywcą nieruchomości, rozwiązać umowę dożywocia.

Uregulowanie to ma swoje uzasadnienie w charakterze stosunku, jaki jest wynikiem zawarcia umowy dożywocia. Jest to stosunek wymagający bezpośredniej styczności pomiędzy stronami. Podstawową przesłanką zmiany w pierwszej kolejności uprawnień z dożywocia na rentę jest poważne pogorszenie się stosunków między stronami, musi to osiągnąć stan, w jakim nie można od stron domagać aby pozostawały w bezpośredniej styczności.

Żądanie rozwiązania umowy dożywocia określone w art. 913§2 k.c. jawi się jako rozwiązanie najbardziej radykalne, stąd też można uważać, że chodzi tu o najbardziej ostre konflikty między stronami stosunku umowy dożywocia (są to w ujęciu ustawodawcy wypadki „wyjątkowe”).

W pierwszej kolejności wskazać należy, iż ustawodawca przewidując możliwość zamiany treści uprawnień wynikających z umowy dożywocia na dożywotnią rentę przewidział sytuację, iż strony nie mogą ze sobą przebywać w bezpośredniej styczności i pozostawanie stron umowy dożywocia w tej styczności nie jest warunkiem koniecznym obowiązywania tej umowy.

W ocenie Sądu w realiach niniejszej sprawy strony faktycznie nie mogą ze sobą pozostawać w bezpośredniej styczności, lecz do powstałej sytuacji doszło nie z zawinionych przyczyn leżących po stronie pozwanego P. D. (1).

Jak wynika z przeprowadzonego postępowania dowodowego od dnia matki 2005 r. pomiędzy powodami, a pozwaną wytworzyły się stosunki charakteryzujące się olbrzymim nasileniem złej woli, której konsekwencją było doprowadzanie do sytuacji, gdy powodowie nazywali pozwaną „pizdą”, „suką”, „kurwą”, a pozwana nie pozostawała powodom dłużna i także kierowała wobec nich wulgarne słowa. Pomiędzy powodką, a pozwaną dochodziło do sytuacji, kiedy obie szarpały się i wrywały sobie włosy. Nie bez znaczenia jest także okoliczność, która zaistniała w dniu matki 2005 r., kiedy to z błahej przyczyny, a mianowicie chęć skorzystania przez pozwaną z jednego dnia urlopu, powód próbował uderzyć pozwaną i zamachnął się z taką siłą, iż na skutek powstrzymania jego ręki przez P. D. (2) powód doznał obrażeń barku.

W toku niniejszego postępowania nie wykazano by pozwany w sposób nietaktowny, wulgarny zwracał się w stosunku do powodów swych rodziców.

W ocenie Sądu postawa pozwanego, charakteryzującą się zaprzestaniem rozmów z powodami wynikała z sytuacji, iż powód miał założoną rodzinę i na skutek wrogiego zachowania się powodów w stosunku do jego żony-pozwanej stanął po jej stronie.

Podkreślić także należy, iż od chwili zajść podczas dnia matki do chwili wyprowadzenia się pozwanymi upłynął okres sześciu lat, podczas których wielokrotnie dochodziło pomiędzy powodami, a pozwaną do aktów wzajemnej agresji.

W toku procesu nie powodka nie wykazała, iż pozwany zarzucał jej, iż nie jest jego matką, gdyż pozwany zaprzeczył tym okolicznościom i wskazał, iż mówił jedynie, że matka powodki została zgwałcona, co jest prawdą.

Odnosząc się do §3 umowy dożywocia łączącej powodów i pozwanego, to wskazać należy, iż pozwany dostarcza powodom światła, opału, mieszkania, polegającego nie tylko na korzystaniu z jednego pokoju położonego po prawej

stronie od wejścia, ale ze wszystkich pomieszczeń położonych na parterze budynku w tym kuchni i łazienki. Powodowie nadto mogą swobodnie poruszać się po całym obejściu przedmiotowej nieruchomości, a także nieskrępowanie mogą przyjmować gości.

Jak już wcześniej wskazano powodowie nie wykazali w toku niniejszego postępowania by zwracali się do pozwanego z konkretną prośbą dotyczącą zakupu ubrań, lekarstw czy zawiezienia do lekarza, a pozwany by odmówił prośbie powodów. Uprawnienia powodów wynikające z umowy dożywocia ulegają skonkretyzowaniu w chwili, gdy powodowie zwróciliby się o ich realizację przez pozwanego. Wobec braku konkretnych wezwań co do realizacji tych uprawnień nie sposób w ocenie Sądu stwierdzić, iż pozwany ich nie wykonuje. Podkreślić także należy, iż pozwani mieszkają w miejscowości znacznie oddalonej od miejsca zamieszkania powodów, każdy z pozwanych pracuje zawodowo i kwestia zawiezienia powodów do lekarza wiąże się z koniecznością wcześniejszego złożenia wniosku o urlop by pomóc powodom w tym zakresie. Ale podjęcie takich działań musiałyby nastąpić tylko w przypadku konkretnej prośby powodów w tym zakresie.

Ponadto w ocenie Sądu zawarcie przez powodów i pozwanego P. D. (1) umowy dożywocia, mocą której pozwany przyjął na siebie pomoc i pielęgnowanie powodów w chorobie, nie zwalnia pozostałych dzieci stron od świadczenia takiej pomocy w stosunku do rodziców.

Niewątpliwie pozwany nie kupuje powodom żywności, co zresztą sam przyznał, jednakże pozwani mieszkając w gospodarstwie hodują kury, kaczki oraz uprawiają przydomowy ogródek i uzyskaną z tego tytułu żywność przeznaczają na własne potrzeby.

W ocenie sądu powodowie są w takim wieku, iż konieczna jest im pomoc w wykonywaniu wielu czynności związanych z życiem codziennym, lecz w przypadku niemożności ich świadczenia osobiście przez pozwanego z uwagi na jego odległe zamieszkanie, czynności te wykonywać może opiekunka wynajęta na kilka godzin dziennie, co obecnie czyni H. S..

Powodowie żądanie rozwiązania umowy o dożywocie domagają się w oparciu o treść art.913§2 k.c., a więc zgodnie z treścią art. 6 k.c. winni wykazać wyjątkowość wypadku dotyczącego wzajemnych relacji między stronami.

Orzecznictwo dostarcza całego szeregu przykładów, które trudno skatalogować według czystych kryteriów. Cechą wspólną wszystkich zaszłości, jakie kwalifikują wypadek z art.913§2 k.c., jako wyjątkowy, jest krzywdzenie dożywotnika, agresja i zła wola po stronie jego kontrahenta, a nie samo negatywne nastawienie dożywotnika do kontrahenta.

Sąd Apelacyjny w Gdańsku w wyroku z dnia 15.05.15 r. wydanym w sprawie I ACa 899/14 (LEX 1740592) wskazał, iż wyjątkowy wypadek w rozumieniu art. 913 § 2 k.c. zachodzi wtedy, gdy dochodzi do krzywdzenia dożywotnika i złej woli po stronie kontrahenta-nabywcy nieruchomości. Samo uznanie, że stosunki między stronami są takie, że nie można wymagać od nich, żeby pozostawali nadal w bezpośredniej ze sobą bliskości, nie stanowi wystarczającej przesłanki rozwiązania umowy o dożywocie ze względu na wyjątkowy charakter tej instytucji. Taki jej charakter wyłącza rozwiązanie umowy dożywocia, gdy przyczyną złych stosunków między stronami przejawiających się w całkowitym zerwaniu więzi osobistej z dożywotnikiem leży wyłącznie po stronie dożywotnika, podobnie Sąd Apelacyjny w Białymstoku w wyroku z dnia 9.04.15 r. wydanym w sprawie I ACa 1000/14 (LEX nr 1668559) wskazał, iż wyjątkowość wypadku, o jakim mowa w art. 913 § 2 k.c. nie może sprowadzać się tylko do drastycznych przejawów uniemożliwiających bezpośrednią styczność stron, bowiem taki wypadek może zaistnieć także wtedy, jeżeli zobowiązany z umowy dożywocia porzuca nieruchomość bez zamiaru powrotu, pozostawiając dożywotnika bez opieki i bez świadczeń, których zakres określa umowa.

Tak samo Sąd Apelacyjny w Katowicach w wyroku z dnia 4.03.15 r. I ACa 901/14 (LEX 1665781) wskazał, iż samo uznanie, że stan stosunków między stronami umowy dożywocia jest taki, iż - jak określa to art. 913 § 1 k.c. - nie można wymagać od nich, żeby pozostawały nadal w bezpośredniej ze sobą styczności, nie stanowi wystarczającej przesłanki rozwiązania umowy z uwagi na wyjątkowy charakter tej instytucji. Cechą wspólną wszystkich zaszłości,

które kwalifikują wypadek z art. 913 § 1 k.c. jako wyjątkowy jest więc krzywdzenie dożywotnika, zła wola i agresja po stronie jego kontrahenta, a zachowanie się zobowiązanego względem dożywotnika musi być szczególnie naganne.

Wskazać należy, iż żadna w wyżej wymienionych okoliczności w realiach niniejszej sprawy nie miała miejsca, gdyż nie wykazano złej woli pozwanego i jego negatywnych zachowań, które wyczerpywałyby przesłanki „wyjątkowości sytuacji” określonej w art. 913§2 k.c. i powodowały możliwość żądania rozwiązania umowy dożywocia przez podwodów.

Podkreślić należy, iż pozwany nie porzucił gospodarstwa, a jedynie przekwalifikował je z profilu rolno-zwierzęcego na rolne, co pośrednio wynikało z konieczności wyprowadzenia się pozwanego z G.. Ponadto pozwany pracuje w gospodarstwie, w sposób prawidłowy je prowadzi, a obecnie utrzymuje kontakty ze swymi rodzicami i wypełnia większość obowiązków wynikających z umowy.

W toku postępowania powodowie nie wskazali żadnej sytuacji, w trakcie której pozwany-zobowiązany z umowy dożywocia postępowałby w stosunku do powodów w sposób negatywny, krzywdziłby powodów, a jego działanie nacechowane byłoby wyjątkowo złą wolą.

Mając powyższe na uwadze sąd uznał, iż nie zachodzi między stronami wyjątkowość sytuacji,

która uzasadniałaby możliwość rozwiązania umowy dożywocia.

Niewątpliwie wskazać należy, iż wobec braku zakupu żywności powodom przez pozwanego, a także konieczności korzystania z pomocy opiekunki, istnieje możliwość zamiany tych uprawnień wynikających z umowy dożywocia na rentę, jednakże powodowie takiego żądania nie sformułowali, a o zmianie takiej - która nie była przedmiotem żądania - w razie uznania bezzasadności żądania rozwiązania umowy, sąd nie może jednak orzec z urzędu.

Powodowie domagali się ustalenia nieważności umowy darowizny nieruchomości, stanowiących znaczną część nieruchomości będącej przedmiotem umowy dożywocia zawartej pomiędzy pozwanymi jako sprzecznej z zasadami współżycia społecznego i zmierzającej do zniweczenia skutków prawomocnego wyroku Sądu Okręgowego w Poznaniu Ośrodek (...) w L. z dnia 7 lutego 2013 r. wydanego w sprawie XIII C (...). W uzasadnieniu pozwu powodowie wskazali, iż pozwani zawarli umowę darowizny w okolicznościach wskazujących na jej rażącą sprzeczność z zasadami współżycia społecznego naruszając zasady lojalności i uczciwości oraz nieuszkodzenia drugiej stronie umowy.

W ocenie Sądu nie można rozpatrywać żądania pozwu w tym zakresie bez odniesienia się bezpośrednio do uzasadnienia sporządzonego przez Sąd Apelacyjny do wyroku wydanego w sprawie I ACa (...). Podkreślić należy, iż Sąd Okręgowy w Poznaniu rozpoznając sprawę XIII C (...) wskazał, iż umowa darowizny gospodarstwa rolnego zawarta pomiędzy pozwanymi w dniu 18 lutego 2011 r. była nieważna na podst. art. 58§2 k.c.- jako sprzeczna z zasadami współżycia społecznego- gdyż udaremniła realizację umowy dożywocia, naruszyła zasadę lojalności i szacunku wobec dożywotników, została zawarta w tajemnicy przed powodami, a gospodarstwo stało się własnością osoby skonfliktowanej z powodami, ponadto udaremniła możliwość skutecznego zgłoszenia wobec pozwanego roszczenia o rozwiązanie umowy dożywocia.

Sąd Apelacyjny rozpoznając apelację od powyższego wyroku wskazał, iż umowa darowizny gospodarstwa rolnego zawarta pomiędzy pozwanymi dnia 18 lutego 2011 r. była nieważna, aczkolwiek z przyczyn zupełnie innych, niż te na które wskazywał Sąd Okręgowy w uzasadnieniu wyroku z dnia 7 lutego 2013 r.

Sąd Apelacyjny wskazał, iż dożywotnik zawierając umowę dożywocia stwarza sobie poczucie bezpieczeństwa w zakresie zaspokajania jego potrzeb życiowych, materialnych i osobistych. Jednakże jego przeświadczenie może okazać się zawodne z różnych przyczyn.

Po pierwsze nabywca nieruchomości może w każdej chwili zbyć nieruchomość obciążoną prawem dożywocia (art.910§2 k.c.).

Po drugie istnieje swoiste ryzyko wyrażające się w prawdopodobieństwie takich zachowań uczestników umowy w przyszłości, które nie były oczekiwane ani pożądane. Z natury rzeczy ryzyka tego nie da się wykluczyć, w związku z czym stronom umowy o dożywocie musi towarzyszyć świadomość jego istnienia.

Zbycie nieruchomości obciążonej prawem dożywocia samo w sobie nie jest sprzeczne z zasadami współżycia społecznego.

Jednakże w konkretnej sytuacji zbycie gospodarstwa obciążonego prawem dożywocia pozbawiło powodów roszczenia z art. 913§1 k.c. mianowicie zamiany części uprawnień objętych treścią prawa dożywocia na dożywotnią rentę odpowiadającą wartości tych praw. Jest to podstawowe roszczenie przysługujące z art. 913 k.c. w przypadku zaistnienia sytuacji tam określonej.

Wobec nie realizowania wszystkich uprawnień wynikających z umowy dożywocia przez pozwanego w pierwszej kolejności powodowi przysługiwałoby wobec pozwanego-gdyby nie zawarto umowy darowizny-prawo żądania zamiany niezrealizowanych uprawnień na rentę. Mogłoby wówczas dojść do ograniczenia uprawnień powodów wobec pozwanego w zamian za rentę odpowiadającą wartości tych uprawnień.

Na skutek zawarcia przez pozwanego z pozwaną umowy darowizny, powodowie zostali pozbawieni tych uprawnień.

Co prawda, powodowi przysługuje roszczenie z art. 914 k.c. przeciwko pozwanej, ale nie jest i nie może być obojętne dla powodów przeciwko komu mogą skierować swe roszczenia i w jakim zakresie tj. czy mogą żądać tylko zamiany dożywocia za dożywotnią rentę, czy również zamiany tylko niektórych uprawnień objętych treścią prawa dożywocia na dożywotnią rentę.

Umowa darowizny pozbawiła zatem powodów możliwości realizacji swych uprawnień z art. 913§1 k.c. tj. zamiany części uprawnień objętych treścią dożywocia na dożywotnią rentę.

Słusznie też wskazano, iż umowa darowizny narusza zasadę lojalności i szacunku wobec dożywotników, jest wynikiem zmywu pozwanych wymierzonej przeciwko powodowi w celu uniemożliwienia realizacji swego roszczenia.

Odnosząc do niniejszego postępowania wskazać należy, iż pomiędzy pozwanymi w dniu 28 listopada 2014 r. doszło do zawarcia umowy darowizny, której przedmiotem nie było całe gospodarstwo rolne otrzymane przez pozwanego od powodów w wyniku zawarcia umowy o dożywocie, lecz jego część składająca się z działek gruntu o numerach (...) zapisanych w księdze wieczystej Sądu Rejonowego w G. (...). Pozwany P. D. (1) jest nadal właścicielem przekazanej mu przez powodów w ramach umowy dożywocia nieruchomości składającej się z działek gruntu o numerach (...)i (...)zapisanych w księdze wieczystej Sądu Rejonowego w G. (...).

Z powyższego wynika, iż powodowie na skutek zawarcia przez pozwanych umowy darowizny nie zostali pozbawieni, co w pierwszej kolejności akcentował Sąd Apelacyjny w uzasadnieniu wyroku z dnia 10 września 2013 r. w sprawie I ACa (...), możliwości realizacji swych uprawnień z art. 913§1 k.c. tj. zamiany części uprawnień objętych umową dożywocia na dożywotnią rentę. W chwili obecnej powodowie w stosunku do pozwanego P. D. (1) mogą realizować swe uprawnienia wynikające z art. 913§1 k.c., a więc domagać zamiany wszystkich lub niektórych uprawnień objętych umową dożywocia na dożywotnią rentę, a w stosunku do pozwanej M. D. powodowie mogą realizować swe uprawnienia wynikające z art. 914 k.c. tj. zamianę prawa dożywocia na dożywotnią rentę.

W ocenie Sądu trudno mówić o zmywie pozwanych przeciwko powodowi przy zawieraniu umowy darowizny z dnia 28 listopada 2014 r. Wskazać należy, iż jak to wynika z uzasadnienia Sądu Okręgowego w sprawie XIII C (...) zмова pozwanych przy zawieraniu umowy darowizny z dnia 18 lutego 2011 r. polegała na utrzymywaniu w tajemnicy przed powodami zamiaru wyprowadzenia się pozwanych do nowo wybudowanego domu w K., sprzedaży inwentarza żywego, które to okoliczności poprzedzały zawarcie umowy darowizny. W obecnej sytuacji, do chwili zawarcia umowy darowizny z dnia 28 listopada 2014 r. strony już od lat ponad trzech nie mieszkały razem, zatem trudno mówić o zmywie pozwanych w stosunku do powodów.

Wskazać należy, iż powodowie poprzez zawarcie przez pozwanych umowy darowizny nie zostali pozbawieni możliwości wystąpienia z roszczeniem przeciwko pozwanemu P. D. (1) o rozwiązanie umowy dożywocia. Powodowie w punkcie pierwszym pozwu właśnie wniesli o rozwiązanie umowy dożywocia zawartej z pozwanym, lecz Sąd doszedł do przekonania, iż nie zaistniały okoliczności wskazane w art. 913§2 k.c. uzasadniające roszczenie powodów w tym zakresie.

Z całą stanowczością wskazać należy, iż obowiązujące w Polsce prawo cywilne nie zakazuje dokonywania czynności prawnych nieodpłatnych pomiędzy osobami pozostającymi w związku małżeńskim. W ocenie Sądu właśnie takie czynności prawne są powszechnie stosowane między małżonkami, a przeniesienie własności nieruchomości stanowiącej majątek osobisty jednego z małżonków na rzecz drugiego nie jest w ocenie sądu czynnością prawną sprzeczną z zasadami współżycia społecznego. Ponadto zgodnie z treścią art. 910§2 k.c. dopuszczalne zbycie nieruchomości obciążonej prawem dożywocia.

Podkreślić także należy, iż powodowie zawierając z pozwanym umowę dożywocia nie wyłączyli możliwości przeniesienia własności przekazanej pozwanemu nieruchomości na rzecz innej osoby.

W ocenie Sądu zawarcie przez pozwanych umowy darowizny w dniu 28 listopada 2014 r. nie jest czynnością prawną nieważną sprzeczną z zasadami współżycia społecznego.

Mając powyższe na uwadze Sąd oddalił oba powództwa.

O kosztach sądowych Sąd orzekł na podst. art. 98§1 k.p.c. w zw. z §6pkt.7 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28.09.02 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu i z tego tytułu zasądził od powodów solidarnie na rzecz pozwanych solidarnych kwotę 7.200 zł.

(-) Michał Kuczkowski